

HRVATSKI glasnik

Godina XV., broj 48.

1. prosinca 2005.

cijena 80 Ft

IZ SADRŽAJA:

„Događaji tjedna” str. 2. – Forum o Manjinskom zakonu u Pomurju str. 3. – Šokačko prelo str. 4.
Razgovor sa županijskim referentom za manjine str. 5. – Spomen-ploča Stipanu Grgiću na Fancagi str. 6.
Gradišćanskohrvatski pjesnik među Hrvatima u Pečuhu str. 8. – Otvaranje Hrvatskoga narodnosnoga
muzeja Koreni str. 9. – Kiseške slatke i žufke brige str. 10. – Židanci kod prijateljev u Mrkoplju str. 11.
Tjedan gradišćanskih Hrvata u HOŠIG-u str. 12. – Sob – najomiljenija životinja sv. Nikole str. 13.
Prijateljske veze Tukulja – Prečko str. 14. – U spomin Ane Milišić-Horvat str. 15.

Komentar

Deset godina

Deset godina kulturnoga društva, samoupravljanja? Ne, nego deset godina postojanja Javne zaklade za nacionalne i etničke manjine u Mađarskoj koja je u godini svoga utemeljenja imala 470 milijuna, a danas, deset godina poslije, 491 milijun forinti. Kolika je bila inflacija, narasli demokratski apetiti, veličina minimalne mjesečne plaće ... ili smo ipak zadovoljni godišnje jednom ili dvije stipendije, smanjenim proračunom za manjinski tisak za 25% u odnosu na 2003. godinu, i ne pitamo se zašto nema novaca. Manjinski se tisak hrani iz Zakladina izvora, pa se često mogu i pogrešno protumačiti izjave tipa kako manjinski tisak pojedje polovicu njezina proračuna. Kako ćemo onda na hodočašća, ugostiti prijatelje, platiti autobus za nastup našega pjevačkog zbora ili folkloroga društva, jer pjevati i plesati još znamo, ali naši mladi ispod 30 godina otišli su iz sela u gradove, ne znaju, niti žele, govoriti materinskim jezikom, ne znaju čitati hrvatski. Kakvi su planovi? Vlada predviđa povećanje Zakladina fonda za 2%, izjavljuje njezin ravnatelj Márton Molnár. Dogodine će za raspodjelu biti 500-ak milijuna forinti. Koliko ćemo iz dijela koji će nama pripasti moći izdati pjesničkih zbirki? Ta „pjesnik“ možda i može izdati zbirku jer za tisak će se naći pokoja forinta, autorski honorar i onako nije bitan. Neka bude sretan što mu je objavljen napis, pjesma, novela ... Intelektualnoj eliti, nitko ne postavlja provokativna pitanja, jer nikoga i ne zanimaju njezini odgovori, i razmišljanja bilo da se ona dotiču, politike, estrade, folklor, književnosti, znanosti ... Čula sam kako ovih mjeseci u vlastitim nakladama izlaze priručnici ... Ništa drugo i ne preostaje „pjesnicima“, jer ako uzmemo kao hipotezu kako ćemo dogodine dobiti u najboljem slučaju 10% od 500 milijuna, ni onda nećemo moći isplatiti autorski honorar, moramo već sada tražiti načine kako ćemo nagovoriti našega Hrvata da pričeka još nekoliko godina, neka bogatija vremena, jer „pjesnici“ su ionako čuđenje u svijetu i njihove oči idu nijeme pokraj stvari dok rade u dragovoljnom radu. Razmislim li dobro, zapravo i nemaju drugoga izbora ako žele ući u antologije. Kako planirati bez čvrstih garancija, kako se uhvatiti ukoštac s politikom koja kaže kako manjinski listovi nisu tržišni, niti treba od njih očekivati da to budu, ali istovremeno izjavljuje da je ipak smiješna cijena njihove prodaje, i da onoj manjini koja nije spremna dati deset forinti više za tisak na materinskom jeziku, koliko njoj samoj, što u njezinu životu znači narodnosni tjednik? I tako sažimajući deset godina, dužnosnik s pravom kaže: potpora nije normativna ni sigurna, čime se kočje zdravi i dugotrajni tijekovi, dugoročni planovi ..., ali mi se radujemo svakom programu koji smo i u tim uvjetima uspješeli ostvariti jer u njima je naš uloženi rad. (bpb)

„Događaji tjedna“

Što kuloarski, što politički zbili su se prošloga tjedna događaji koji svojim značenjem mogu imati dalekosežne pozitivne posljedice za hrvatsko školstvo u Pečuhu. I dok je Skupština samouprave grada Pečuha umalo zaustavila radove na obnovi postojećega školskoga zdanja zbog toga što je ponuda na raspisani natječaj za izvođača radova znatno nadmašila svotu novca koja je na raspolaganju održavatelju, gradu Pečuhu, za isto, i to ne iz gradskoga proračuna, već iz sredstava preostalih iz europskih Phare projekata, našao se izlaz, i to u nekoliko dana, iz te teške pa za neke i bezizlazne situacije. Naime, grad Zagreb i njegov gradonačelnik Milan Bandić, posredstvom generalnoga konzula Republike Hrvatske u Pečuhu Ivana Bandića, spremni su pomoći i dati jamstva kako bi se nastavili radovi na potpunoj obnovi postojeće školske zgrade hrvatske škole i izgradnji popratnih sadržaja koji se planiraju ostvariti.

Više o svemu i tijekom ostvarivanja spomenutoga projekta znat će se nakon zajedničke sjednice dviju vlada, mađarske i hrvatske, gdje bi se trebalo raspravljati i o sredstvima potrebnim za modernizaciju pečuške hrvatske škole. Samo se zajedničkim snagama može u Europu višestrukih identiteta.

U Europu se ne žuri samo Hrvatska već i Bosna i Hercegovina koja je prošloga petka otvorila pregovore o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom unijom. Tako europski povjerenik za pitanja proširenja Olli Rehn kaže građanima BiH: „Vaša zemlja ima jasnu

europsku perspektivu koja je od danas postala još konkretnijom.”

Mađarska je u Europskoj uniji, od koje nije dobila koliko je očekivala, ali zato politička elita naslućuje kako će financijska torta od 2007. biti velika, pa ne želi prepustiti slučaju nastupajuće izbore, već po svaku cijenu sačuvati ili doći na vlast.

Počela su i stranačka organiziranja manjinaca, nakon desetak godina samoupravljanja. Brojčano najjača manjina Roma utemeljila je Mađarsku manjinsku stranku te je prošli tjedan u javnost dala svoje ciljeve i program. Istovremeno putem e-mailova putuje poziv na mirne demonstracije koje bi se trebale održati pred mađarskim Parlamentom gdje bi se predala peticija „prijedloga“ predsjednici Parlamenta s opravdanim zahtjevima manjina, zahtjevima koje neće riješiti modificirani Manjinski zakon. Veliki politički pomak s nejasnom bazom, na demonstracije pozivaju udruge i organizacije Slovaka iz grada Budimpešte i ostalih zajednica.

Hrvatska državna samouprava počela je seriju savjetovanja po hrvatskim regijama u Mađarskoj, negdje s većim, a negdje s manjim odazivom. Jedni kažu: kod nas neće biti problema, drugi u strahu šapću: nema nas ni tridesetak, a treći razmišljaju kakav optimalan oblik državnog samoupravljanja trebaju Hrvati u Mađarskoj te svoja pisma i prijedloge šalju na adresu Hrvatske državne samouprave koja će o njima zauzeti stav na sjednici Predsjedništva i na Skupštini.

Branka Pavić Blažetin

Prisjećanje na Stipana Grgića u Baji

Čitajte i širite Hrvatski glasnik

Aktualno

Forum o Manjinskom zakonu u Pomurju

Mali broj sudionika na forumu

Prema najavljenom rasporedu Hrvatske državne samouprave, u Pomurju je 22. studenoga održano savjetovanje o promjenama Manjinskog izbornog zakona. Čelnici državne samouprave dr. Mijo Karagić, predsjednik, Stipan Karagić, dopredsjednik, i dr. Attila Buzal, pravnik organizacije, stigli su u Sumarton s nakanom informiranja Hrvata pomurske regije o novoprihvaćenom zakonu.

Na žalost zainteresiranih je bilo vrlo malo, svega osam osoba, no savjetovanje je održano.

Predsjednik HDS-a pozdravio je sve nazočne i izvjestio ih kako je Parlament prihvatio novi Manjinski izborni zakon, koji je objavljen 23. rujna u 141. broju mađarskih službenih novina Közlöny. Zakoni su dani i više se ne raspravlja o tome što su njegove manjkavosti, već na koji ih način manjina može primijeniti. Državna samouprava željela je obavijestiti manjinu o Zakonu kako bi se navrijeme uspjeli organizirati za predstojeće izbore.

Pravnik je u kratkim crtama govorio o povijesti nastanka narečenoga zakona i pojasnio glavne točke izmjene, npr. na manjinskim izborima može sudjelovati samo mađarski

državljanin, mjesne manjinske samouprave morat će imati pet članova, županijske devet, mjesna samouprava treba manjinskoj samoupravi pomoći u administrativnim poslovima besplatno (fotokopiranje, slanje pošte itd.), predsjednik manjinske samouprave ima savjetovno pravo u mjesnoj samoupravi, i još razne pojedinosti.

Kako će se izborni zakon primijeniti, izgledalo je nešto kompliciranije. Raspravljalo se o tome koje su te organizacije koje će moći

staviti svoje kandidate na listu, jer po zakonu to mogu učiniti samo one koje su u statutu formulirale da zastupaju interese manjine.

Izvadak o promjenama obaju zakona izradila je Državna samouprava i dostavila svim hrvatskim manjinskim samoupravama i sudionicima foruma.

Hrvatska državna samouprava smatra ozbiljnom zadaćom informiranje svoje manjine, što je vidljivo i po tome da je navrijeme započela organiziranje foruma, a kako su rekli njegovi predstavnici, to je bio samo prvi krug, od Nove godine ponovno će posjećivati regije. Prema riječima Stipana Karagića, Državnoj je samoupravi osnovni cilj da se Hrvati organiziraju, da se u tijela biraju ljudi koji žele savjesno raditi i zastupati manjine, upravo stoga je važno ostvariti izbornu strategiju. Predsjednik HDS-a zamolio je nazočne da se informacije prenesu među Hrvate, da počnu razmišljati o mogućnostima organiziranja u regijama pa i na državnoj razini.

Je li to još sve novo za pomurske Hrvate, pa treba im vrijeme da sve to „prožvaču“ ili je tolika nezainteresiranost s njihove strane, saznat će se u budućnosti.

Beta

Subotica

Deklaracija o položaju hrvatskog naroda

Predsjedništvo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini na sjednici održanoj u Subotici 24. listopada donijelo je Deklaraciju o položaju hrvatskog naroda u Vojvodini, smatrajući da je „položaj hrvatske nacionalne zajednice složen, da su pripadnici naše zajednice u neravnopravnom položaju u odnosu na većinski narod i druge manjine ... i da Republika Srbija ne pruža zaštitu nacionalnim manjinama sukladno s međunarodnom zaštitom ljudskih i manjinskih prava.“

U dokumentu se među glavnim poteškoćama u provedbi propisa navodi diskriminacija u državnim službama kod zapošljavanja i na vodećim mjestima, neprovedba razmjernosti zastupljenosti i odsutnost pozitivne diskriminacije, neprovedba odredaba o službenoj uporabi hrvatskoga jezika i pisma u državnim službama, problemi oko upisa djece na hrvatski jezik, diskriminacija katoličkih vjernika, oskrvnjivanje katoličkih grobalja, uz napominjanje konkretnih događaja, i nastojanja da se Hrvati odnarde. Kako se još ističe, posebni je problem „aktivna državna akcija na dijeljenju hrvatske manjine“, pa je radi asimilacije „država umjetno stvorila «bunjevačku» nacionalnu manjinu“.

U Deklaraciji se, s druge strane, dodaje da hrvatsku zajednicu posebno pogađa i nepostojanje određenih normativnih okvira, i međunarodnih i nutarnjih: nije ratificirana Europska povelja o regionalnim jezicima i jezicima manjina, državne vlasti odbijaju izmijeniti zakon o izborima kojima bi se osigurala neposredna zastupljenost manjina u parlamentu, diskriminacija hrvatske manjine kao „nove“ manjine u odnosu na stečena prava drugih manjina, i drugo. Deklaracija završava izjavom da će DSHV prema ovim stajalištima radi ostvarivanja prava hrvatske manjine obavijestiti nadležne domaće i međunarodne organizacije, Vijeće Europe, Europski parlament i druge.

SERDAHEL – Osnovna škola u Serdahelu organizirala je izlet u Budimpeštu radi posjeta Parlamenta. Izletnici su upoznali zdanje vrhovnog tijela Republike Mađarske, pogledali Trg junaka, gradski park i utvrdu Vajdahunyad.

Obavijest

Savjetovanje za načelnike, predsjednike i zastupnike hrvatskih mjesnih samouprava

Hrvatska državna samouprava skreće pozornost zainteresiranima kako je došlo do izmjene termina održavanja savjetovanja za načelnike, predsjednike i zastupnike hrvatskih mjesnih samouprava koje se u njezinoj organizaciji održavaju u prosincu u Gradišću.

Tako će se nakon održanih savjetovanja u Pečuhu, Sumartonu i Baji sljedeća savjetovanja održati:

- 6. prosinca 2005. s početkom u 16.30 sati, Stari Grad, Fő u. 11, ured Gradske samouprave.
- 12. prosinca 2005. s početkom u 16.30 sati, Sambotel, Kisfaludyjeva 1, ured Hrvatske manjinske samouprave.

PEČUH – Odjel za međunarodne veze Sveučilišta u Pečuhu, u okvirima sklopljenoga sporazuma sa Sveučilištem u Zagrebu, raspisuje natječaj za stipendiranje studenata u proljetnom semestru akademske godine 2005./06. Studenti koji žele provesti pola akademske godine na Sveučilištu u Zagrebu, trebaju svoj natječaj na Sveučilištu u Pečuhu predati do 7. prosinca 2005. godine. Podrobnije informacije mogu se dobiti na telefonskom broju 72 501-509 ili osobno na nastavnom odjelu Sveučilišta u Pečuhu. Iznos mjesečne stipendije je 900 kuna.

Dobro jutro, more

„Dobro jutro, more“ naslov je međunarodne izložbe koja je 17. studenog otvorena u Nacionalnom kazalištu u Budimpešti, nakon Zagreba i Beča. Međunarodna je to izložba likovnih radova učenika iz više europskih zemalja Hrvatske, Austrije i Mađarske, radova djece čiji su radovi izabrani kao najbolji u sklopu pjesničko-likovne manifestacije „Dobro jutro, more“ održane ljeta 2005. godine u mjestu Podstrani kraj grada Splita. Izložbu su otvorili dogradonačelnik budimpeštanskoga Ferencvárosa Paál Kálmán, veleposlanik Republike Hrvatske u Budimpešti Stanko Nick, gospođa Jadranka Gros iz poduzeća Grimex internacional iz Beča u svojstvu suorganizatora, te sudac Ustavnog suda Republike Hrvatske Milan Vuković. Nakon otvaranja izložbe u Nacionalnom kazalištu slijedio je program u ferencvároskom domu kulture gdje je izložena druga skupina učeničkih radova. Slijedio je zajednički koncert klape Grdelin i zbora spomenutoga doma. Nakana je organizatora u manifestaciju „Dobro jutro, more“ dogodine uključiti što više učenika iz škola diljem Mađarske, pa tako i iz škola s hrvatskim nastavnim jezikom, za što mole suradnju svih zainteresiranih, kazala je voditeljica manifestacije Margarita Kelava.

Vršenda

Šokačko prelo

U Vršendi je 19. studenog održano Šokačko prelo i sastanak Vjerske i kulturne udruge šokačkih Hrvata koju su tamošnji žitelji utemeljili u kolovozu tekuće godine. Marijana Balatinac, predsjednica Udruge, iskoristila je priliku te je u dogovoru s kuratorom Javne zaklade za nacionalne i etničke manjine u Mađarskoj Mišom Heppom organizirala predavanje koje je za temu imalo položaj i ulogu udruga u kulturnom životu manjina i načine na koje Javna zaklada može pomagati rad ovakvih oblika organiziranja.

Nakon predavanja održan je susret s čitateljima Hrvatskoga glasnika, prilikom čega je glavna i odgovorna urednica Hrvatskoga glasnika Branka Blažetin upozнала slušateljstvo s tjednikom Hrvata u Mađarskoj, kratkom poviješću tiska na hrvatskom jeziku i njegovoj ulozi u očuvanju jezika, kulture i identiteta ovdašnjih Hrvata, položajem i sadašnjim ustrojem našega tjednika, njegovom ulogom u javnom životu, brojem pretplatnika, te pozvala čitatelje na suradnju i međusobnu komunikaciju.

Na Šokačkome prelu okupili su se članovi Vjerske i kulturne udruge šokačkih Hrvata, njih četrdesetak poodmakle dobi, koji su zaključili kako su se mladi ljudi odselili iz

Vršende i kako se mnogi od njih već ne skuže hrvatskim jezikom u sredinama gdje danas žive. Razgovaralo se i o predstojećim zadacima Udruge i planovima. Zaključeno je kako će mjesna Hrvatska samouprava onima koji to žele kupiti ulaznice za Božićni koncert koji će se održati u Pečuhu 5. prosinca, te kako će se organizirano putovati u Pečuh na Adventski koncert i svetu misu na hrvatskom jeziku koja će se u pečuškoj katedrali održati 14. prosinca. Dio troškova potonjeg putovanja snosit će Hrvatska kulturna udruga Augusta Šenoe. Vrlo otvoreno razgovaralo se i o korištenju hrvatskim jezikom u svakodnevnom životu te o ulozi koju on ima u životu manjine. Članovi Udruge su se dogovorili kako će utemeljiti Mješoviti pujevački zbor šokačkih Hrvata iz Vršende.

Zaključeno je kako će se nastojati organizirati trodnevno putovanje u Hrvatsku, na hodočašće i boravak u Kulturno-prosvjetnom centru i odmaralištu Hrvata iz Mađarske, podupirati sudjelovanje sumještane na Natjecanju hrvatskih vinogradara koje će se održati 10. ožujka u Harkanju, organizirati cjelodnevni izleta u Pečuh, te putovanje u Gospino aljmaško svetište.

Nakon ozbiljnih tema, nazočni su se opustili uz izvrsne domaće kolače koje su donijeli članovi Udruge te svirku orkestra Orašje koji je nazočne zabavljao do kasnih večernjih sati.

Aljmaš

Natjecanje hrvatskih učenika u recitiranju

U petak, 25. studenoga, u Aljmašu je održano školsko natjecanje u kazivanju stihova za učenike koji uče hrvatski i njemački jezik. Kako nas je izvijestila učiteljica Valerija Petrekanić Koszó, nakon dvije godine prekida natjecanja u recitiranju koje je priređivano u spomen na Antu Evetovića Miroljuba, ovo je prvo takvo natjecanje što je ujedno bila priprema za županijsko natjecanje koje će se već po tradiciji održati 6. prosinca u 14 sati u organizaciji Prosvjetnoga središta „Attila József“ u Baji. Tako je u nižim razredima 1. mjesto osvojila *Greta Kanalas* (učenica 3. razreda), 2. *Evelin Živanov* (4. r.) i 3. *Aleksandra Varga* (4. r.). U višim razredima prva je *Evica Turčan* (8. razred), druga *Kristina Koszó* (5. r.), a treća *Mirjana Bende* (8. r.). Predsjednica Hrvatske samouprave još nas je izvijestila da će u četvrtak, 8. prosinca, u 17 sati u bunjevačkom „Divan-klubu“, već po običaju, u krugu članstva proslaviti imendane. *S. B.*

Intervju

Razgovor sa županijskim referentom za manjine

István Hajdú: U županijskoj manjinskoj samoupravi vidimo svog partnera

Razgovor vodio: Stipan Balatinac

Odbor za manjine Skupštine Bačko-kiškunske županije u petak, 25. studenog, održao je sjednicu u Baji, koja je upriličena u županijskome Narodnosnom domu. O glavnoj temi sastanka, te o planovima za iduću godinu iz-

vijestio nas je István Hajdú, županijski referent za manjine, ujedno voditelj županijskoga Narodnosnog doma u Baji.

– Najvažnija dnevna točka bila je rasprava o izmjenama Manjinskog i izbornog zakona: Članovi odbora na različitim forumima već su upoznali izmjene Manjinskog zakona, ali je potrebno da se o tome raspravlja i na odboru, posebno s naglaskom na pitanjima koja se tiču provedbe i upoznavanja izmjena tog zakona. Ponajprije smo razmotrili najvažnije izmjene Zakona, promjene u njemu i u djelovanju manjinskih zastupničkih vijeća. Naravno, bilo je riječi i o tome što je zadaća županijske samouprave u vezi s time.

Konkretno, je li što odlučeno?

– Dogovorili smo se da su savjetovanja koja se ovih dana održavaju uvod i početak boljeg upoznavanja Zakona s manjinskim djelatnicima. Iduće godine, prije izbora konkretno ćemo raspravljati o manjinskim izborima. Županijska će samouprava organizirati savjetovanja i upoznavanja s Manjinskim zakonom i izbornim pitanjima, nakon izbora, i utemeljenja manjinskih samouprava, za zastupnike i predsjednike organizirat će, kao i dosada, usavršavanja o zadaćama i djelovanju.

S obzirom da se uvodi nova razina manjinskog samoupravljanja, procjenjuje li se koliko bi manjina moglo utemeljiti županijske samouprave. Koliko mjesnih manjinskih samouprava imaju danas pojedine manjine?

– Prema sadašnjim podacima, budući da je uvjet prema Zakonu da se utemelji barem 10 mjesnih manjinskih samouprava u županiji, to bi mogle ostvariti tri manjine. Hrvati koji trenutno imaju 11, Nijemci 23, a Romi 32 mjesne manjinske samouprave. Dok Srbi i Slovaci imaju po tri, što odgovara broju pripadnika ovih dviju zajednica, stoga one nemaju izgleda za utemeljenje županijske samouprave. Koliko će izbori za mjesne manjinske samouprave biti uspješni, to prije svega ovisi o manjinskim zajednicama, ali ako udovolje zakonskim uvjetima i odluče se za osnivanje županijske

manjinske samouprave, mi ćemo to pozdraviti jer će županijska samouprava dobiti svog partnera.

Županijska se samouprava brine odnosno podupire i rad nekih manjinskih ustanova, je li možda bilo riječi o njihovoj potpori za iduću godinu?

– O proračunu nije moglo biti riječi jer ni državni proračun za 2006. godinu još nije prihvaćen. Županijska samouprava ima obveze u vezi s podupiranjem Hrvatskog vrtića, osnovne škole i učeničkog doma u Santovu. Po meni, namjera da se pruži potpora koja je do sada bila (*od prošle godine pet milijuna forinti godišnje, op. a.*), ona će bez daljnega ostati, a o konkretnim sredstvima za iduću godinu možemo govoriti samo kada budemo znali na koji će se način dogodine financirati manjinske ustanove. Jer kao što znamo, one će se od iduće godine financirati prema izmijenjenom sustavu.

Koje su ustanove još u pitanju kada je riječ o ostalim manjinama?

– Neposredno s Javnom zakladom kao održavateljem Njemačkog općeg prosvjetnog središta (u Mađarskoj) u Baji, županija ima ugovor o javnom obrazovanju, u sklopu kojega i novčanim sredstvima podupire djelovanje ustanove koja uključuje vrtić, osnovnu, srednju školu i visokoškolsku ustanovu. Naravno, ako utemeljenjem županijskih manjinskih samouprava one žele preuzeti svoje ustanove na održavanje, iako ja trenutno ne vidim da bi za to postojale mogućnosti, jer nema ustanove koja bi se mogla preuzeti, ako to bude aktualno, onda će se o tome pregovarati jer sa strane županijske samouprave postoji dobra volja da se u tome pruži potpora.

Dosadašnja dobra suradnja županije s narodnosnim udrugama, društvima i manjinskim samoupravama proteklih 15 godina ostvarena je brojnim, već tradicionalnim kulturnim manifestacijama za djecu i mladež. Ovih je dana upućen poziv za narodnosni festival koji će se prirediti dogodine. Kakvi su planovi za budućnost?

– Narodnosna smotra plesa, pjesme i glazbe priređuje se svake dvije godine u suradnji s narodnosnim zajednicama, udrugama, manjinskim i mjesnim samoupravama. Želja nam je da se ta suradnja dalje nastavi, da se omogućiti svim zajednicama očuvanje i predstavljanje vlastite kulture i običaja na pozornici. Nadamo se da će niz manifestacija i sljedeće godine biti uspješna, očekujemo 80 – 100 dječjih i omladinskih društava sudionika.

Naravno, budući da držimo važnim da se u ljetnim taborima njeguje materinska riječ, i iduće godine putem natječaja podupirat ćemo organiziranje ljetnih škola folklor, čitalačkih i drugih tabora.

KOLJNOF – Prvu adventsku sviću su skupa nažgali Koljnofci 26. novembra, subotu, u mjesnoj crkvi. Zatim je mjesna ženska klapa održala adventski koncert zajedno s Koljnofskimi tamburaši. Med plani Koljnofskoga hrvatskoga društva je spomenuto da svaku subotu u adventu će nastupati u domu Božjem druga klapa, drugi koruš, polipšavajući na ov način svetak Koljnofceva.

NARDA – Subotu, 3. decembra, početo od 17.30 u nardarskoj crkvi se služi hrvatska maša u celebriranju Josipa Banfića, farnika iz Vincjeta. Mašu će muzički oblikovati tamburaši susjednoga, partnerskoga naselja u Austriji. Čemci će zatim svirati za adventski koncert.

SAMBOTEL – U oladbanskoj crkvi druge adventske nedilje u 15 uri počinje hrvatska maša ku će služiti Janoš Šneler, a po tradiciji zatim koncertiraju domaći i pozvani zbori. Mišani zbor *Djurđice* ljetos prima jačkare iz Petrovoga Sela, Zagreba, Narde, Hrvatskih Šic, Unde, Koruš sv. Cecilije iz Sambotela ter iz ugarskoga naselja Egyházashetyea.

PETROVO SELO – Seoska samouprava na čelu s birovom Miklošem Kohutom 5. decembra, pondiljak, od 18 ure začeto izvješćuje stanovnike sela o ovoljetošnjem djelovanju. Zatim će Hrvatska manjinska samouprava informirati zainteresirane o dosadašnjem radu, a predsjednik manjinskoga tijela Čaba Horvath držat će predavanje o modificiranom manjinskom zakonu.

KOLJNOF – Koljnofsko hrvatsko društvo je bilo u svoje vrime prvo registrirano hrvatsko društvo u cijeloj Ugarskoj. Prošloga petka je ta civilna organizacija proslavila 15. obljetnicu svojega postojanja. Za generalnom sjednicom, pri koj je izabrano i novo peljačtvo Društva je došlo i do svečevanja ter druženja. Istom tom prilikom je prezentirana i druga CD-ploča koljnofskih jačak.

KOLJNOF – U organizaciji Društva Gradišćanskih Hrvatov u Ugarskoj prošle nedilje je bila premijera filma *Vino na Poljanci*. Običaje vezane uz vino je za scenski prikaz uredio Milorad Samarđžija Smoki s akteri iz trih zemalj, a djeli ovoga filma su snimljeni i na razni mjesti Koljnofa ter i s amaterskimi glumci ovoga sela.

SUMARTON – ZAGREB – KUD Sumarton već nekoliko godina dobro surađuje sa Zavičajnim društvom Međimuraca u Zagrebu. Sumartanci su nazočni na većim priredbama zavičajnoga društva. Ovaj put su bili pozvani 25. studenoga na Međimursku večeru, na gastronomsku večer gdje su prikazani specijaliteti međimurske kuhinje.

MLINARCI – Osnovna škola u Mlinarcima već tradicionalno svake godine organizira kulturni program „Tko što zna?“ Ove godine s tom priredbom otvorili su razdoblje došašća. U domu kulture okupili su se roditelji i učenici iz Mlinaraca i Petribe da pokažu u čemu su najbolji. Pjevali se, plesalo, izvedene su scenske igre, program gimnastičara. Tročlani je žiri ocijenio izvedbe po kategorijama i, zahvaljujući domaćim sponzorima, svi sudionici dobili su nagradu.

MOHAČ – Tradicionalna Božićna svečanost koja se održava svake godine u Šokačkoj čitaonici u Mohaču uza sudjelovanje najmlađih „članova“ Čitaonice i prigodni božićni program i ove će godine biti održani, 17. prosinca. Na slavlje se očekuju svi zainteresirani, a vodstvo Čitaonice je ovom prilikom pozvalo i zastupnike Hrvatske samouprave Mohača na zajedničko druženje.

MOHAČ – Uz potporu mjesne Hrvatske samouprave, 2. prosinca u Mohaču će se održati tradicionalna i redovita mjesna plesničica KUD-a „Zora“ pod vodstvom njegova umjetničkog voditelja Stipana Darašca, a uz pratnju Orkestra „Orašje“ iz Vršenje. Plesničica se uz veliki odaziv uspješno održava iz mjeseca u mjesec u velikoj konferencijskoj dvorani Gradskog poglavarstva na Széchenyijevu trgu uz velik broj sudionika.

BUDIMPEŠTA – U organizaciji Hrvatske samouprave budimpeštanskog Józsefvárosa, 3. prosinca održat će se Dan športa i glazbe. Programi narečenoga dana započnu zimskim malonogometnim turnirom kojem sudjeluju momčadi iz Budimpešte, Santova, Pečuha (novinari) i Józsefvárosa. Navečer je predviđen kulturni program u izvedbi Hrvatske izvorne skupine iz Budimpešte i Tamburaškog sastava Zlatni zvuci. Mjesto večernje priredbe je Restoran Citadella na Gelertovu brdu.

Prisjećanje na istaknutog rodoljuba, pjesnika i kulturnog djelatnika

Spomen-ploča Stipanu Grgiću na Fancagi

U organizaciji Općega prosvjetnog središta na Fancagi u Baji, u petak, 18. studenoga, održano je prisjećanje na istaknutog rodoljuba, kulturnog djelatnika Stipana Grgića (1836. – 1914.), bunjevačkohrvatskoga pjesnika rodome sa Fancage. Svečanost je započela prijedpodne na fancaškome groblju polaganjem cvijeća i paljenjem svijeća na njegovu grobu, a popodne nastavljena svetom misom zadušnicom i prigodnim kulturnim programom. Tom je prigodom na školskoj zgradi otkrivena spomen-ploča. Nakon toga je priređena knjižena večer na kojoj su o Grgićevu životu i radu govorili ravnatelj Joso Ostrogonac, a gost je bio i pjesnik Marko Dekić, koji je nekoliko njegovih pjesama preveo na mađarski jezik.

Oživiljavanjem nekadašnje pučke visoke škole za odrasle, koju je svojevremeno pokrenuo tadašnji profesor učiteljske škole u Baji Bálint Bellosics, na Fancagi je ove jeseni pokrenuta serija predavanja. Predavanje o ulozi Fancage u kulturnom i društvenom životu grada Baje održao je ravnatelj škole Joso Ostrogonac, a o povijesnom pripojenju Fancage gradu Baji prije 75 godina dr. Zoltán Gál.

Potkraj tjedna serija je nastavljena prisjećanjem na Stipana Grgića, koje je u prijedpodnevnom satima započelo polaganjem cvijeća i paljenjem svijeća na njegovu grobu. Na groblju se okupilo tridesetak poštovatelja s Fancage, iz Baje te obližnjih naselja, među njima i najbliža rodbina. Spomen na njega čuva kameni križ na zajedničkome grobu podignut Grgićevoj supruzi, koji je dao napraviti njegov sin Mijo Grgić: OVDI/ POČIVA U NADI UKRSNUĆA/ RUŽA KESZTHELYI/ SUPRUGA KRUNOSLAVA GRGIĆA/ UMRLA 8 OŽUJKA 1903/ ŽIVILA 70 G/ POČIVALA U MIRU/ SPOMENKRIŽ JOJ PODIŽE/ ZAHVALAN SIN/ MIJO GRGIĆ.

Stipan Grgić pučku školu na materinskom jeziku završio je na Fancagi, naselju koje je još u prvoj polovici 19. stoljeća pretežito

hrvatsko, a potkraj 19. i početkom 20. stoljeća zahvaćeno pogubnom asimilacijom. Danas prigradskom naselju Baje u kojem živi sve manje bunjevačkih Hrvata, pa iako ih ima, mnogi od njih izgubili su svijest o bunjevačkohrvatskom podrijetlu. Naš pučki pjesnik bio je marljivim suradnikom onodobnih bunjevačkih i šokačkih listova, Subotičke Danice (1892. – 1908.). Posebno se ističe nabožnim djelima, a najpoznatija mu je Živa ružica, molitvenik i pjesmarica koja je doživjela čak deset izdanja, prvo, 1859. u Kalači, a ostala od 1965. do 1901. u Subotici. Za to je, kako reče Ostrogonac, dobio pohvale čak iz Rima, a o tome svjedoče bilješke i napisi u Kalači.

Popodne je upriličena misa zadušnica koju je služio mjesni župnik József Reusz, a svečanost su svojom nazočnošću uveličali dogradonačelnik Baje György Barna, predsjednica Bačkog ogranka SHM-a Angela Šokac Marković, te predsjednici i zastupnici hrvatskih samouprava iz Baje, Čavolja, Gare, Kačmara i Santova.

Nakon mise, na zgradi škole je otkrivena, posvećena i blagoslovljena spomen-ploča u čast pjesniku Stipanu Grgiću. Svečanost je otvorena bunjevačkom „himnom“ Kolo igra, tamburica svira koju su izvele članice „Zlatne grane“ u pratnji Orkestra „Čabar“. Učenica

Viktorija Radai recitirala je Grgićevu pjesmu Smrt u prirodi, a okupljenima se s prigodnim riječima obratio ravnatelj Joso Ostrogonac.

Spomen-ploču s dvojezičnim hrvatsko-mađarskim natpisom „U spomen vancaškom pjesniku /bunjevačkohrvatskog roda/ Stipanu Grgiću Krunoslavu/ Vancaga, 18. studenog 2005. g.” otkrili su najbliža rođakinja Ilonka Vujić Novak i Joso Ostrogonac.

– S puno ljubavi i s poštovanjem prisjećam se svoga prapradjeda Stipana Krunoslava Grgića. Radosna sam što ga ni potomstvo nije zaboravilo, o čemu svjedoči i postavljanje ove spomen-ploče. Kao najbliži živi potomak zahvaljujem na ovoj lijepoj svečanosti prisjećanja i postavljanja spomen-ploče – kazala je teta Ilonka, prisjećajući se svog šukundjeda. Umirovljena učiteljica, koja je 38 godina radila u prosvjeti, od toga 18 godina na Fancagi, ispričala nam je kako joj je o svome pradjedu pričao njezin otac. Otuda joj saznanje da je njezin šukundjed, inače poljodjelac, nakon posla i uza svijeću stvarao pjesme i pripovijesti. Bio je i kulturni djelatnik, koji je uz ostalo pokretač bunjevačkih prela i drugih okupljanja na kojima je čitao svoje pjesme i priče.

Nesvakidašnje okupljanje Fancažana, čija je svrha – kako je uz ostalo te večeri naglasio Joso Ostrogonac – upoznavanje i populariziranje naše bliže i dalje prošlosti, života i djela istaknutih osoba, završeno je s književnom večeri čiji je gost bio pjesnik, novinar i prevoditelj Marko Dekić. Večer je uljepšana pjevanjem učenica fancaške škole i skupine djevojaka okupljenih pod imenom Zlatna grana, te bunjevačkim melodijama Orkestra „Čabar”.

Živopisno predavanje o životu i djelu Stipana Grgića Krunoslava s čestim ukazivanjem na sadašnjicu, Joso Ostrogonac predstavio je njegovo književno stvaralaštvo, napose pjesništvo koje je u duhu vremena posvećeno buđenju nacionalne svijesti. U njegovim pjesmama ističe se ljubav prema svom rodu i domovini, prema materinskom jeziku, prirodi, i običajima, kao što je primjerice prelo. Književna večer, koja je naizmjenice tekla na hrvatskom i mađarskom jeziku, uljepšana je Grgićevim pjesmama, od kojih je neke Marko Dekić u svome prijevodu pročitao i na mađarskom. Kako je sam priznao, uz ostale naše preporodne pjesnike Grgić mu je bio inspiracija. Tako je pročitao i nekoliko svojih pjesama, među kojima i pjesmu Bunjevcima (Šokac bunjevačkoj braći).

Na kraju je još napomenuto da bi ovi susreti mogli postati tradicijom, uz prisjećanje i na neke druge fancaške Bunjevence kao što su Ivan Vujić, Andrija Gilijan i drugi. Mogli bi biti prošireni i natjecanjem učenika u kazivanju stihova i proze naših bunjevačkih pisaca i pjesnika. Među planovima postoji i izdavanje Grgićevih djela u ediciji Hrvatski književnici u Mađarskoj.

Tekst i slike: S. Balatinac

Poziv za županijsku narodnosnu smotru

Samouprava Bačko-kiškunske županije ovih dana objavila je poziv manjinskim udrugama, samoupravama i kulturnim društvima za Narodnosnu smotru plesa, pjesme i glazbe za djecu i mladež na području županije, koja će se na proljeće 2006. prirediti osmi put, a organizira se svake dvije godine.

Među ostalima ciljevi su manifestacije koja okuplja kulturno-umjetnička društva hrvatske, njemačke, slovačke, srpske i romske zajednice, pridonijeti njegovanju i populariziranju narodnosne kulture, zatim kulturnoj suradnji raznih nacionalnih zajednica, te dati priliku mladeži za očuvanje, njegovanje i bolje upoznavanje vlastitih običaja.

Smotra se priređuje u kategorijama narodnoga plesa, pjesme i glazbe, za soliste, pjevačke zborove i folklorne skupine. Preliminarne se prijave očekuju najkasnije do 11. prosinca na adresu županijskoga Narodnosnog doma u Baji (Ul. Szabadság 23), a na temelju njih i dogovora s predstavnicima naselja, udruga i prijavljenih odlučit će se o mjestu i datumu pojedinih priredaba, među njima i hrvatskim.

S. B.

SALANTA – U prijednevnim satima 9. prosinca u Salanti će se održati svečanost predaje obnovljene mjesne škole. Radovi su počeli na proljeće tekuće godine, iz sredstava dobivenih putem natječaja Phare za projekt „Informativna tehnologija u osnovnoj školi”. U obnovu je uloženo 152.240 eura, kazala nam je ravnateljica salantske škole Katalin Balogh. U ostvarivanju projekta sudjelovali su salantska mjesna i Hrvatska samouprava, Romska samouprava Babarcsolosija i školska zaklada „Za sutra”. Svečanost predaje novih prilaza školskoj zgradi, obnovljene krovne konstrukcije, i na staroj i novoj zgradi, te krovne izolacije, obnovljenog informatičkog kabineta s velikim brojem računala i internetskim pristupom, promijenjenog poda u gimnastičkoj dvorani i u osam školskih učionica, novih vrata na učionicama koja će omogućiti nesmetano kretanje osoba s tjelesnim invaliditetom, obnovljenoga sanitarnog bloka bit će 9. prosinca u devet sati prije podne.

SALANTA – U salantskom domu kulture 9. prosinca s početkom u 19 sati KUD „Tanac” iz Pečuha održat će cjelovečernji samostalni program, uz potporu salantske Hrvatske samouprave. Nakon folklornoga programa slijedi plesačnica do kasnih noćnih sati.

MOHAČ – U organizaciji Hrvatske samouprave grada Mohača, 9. prosinca, u petak, s početkom u 19 sati Hrvatska će samouprava održati zakonom obvezatno godišnje javno saslušanje, kazala nam je predsjednica samouprave Marija Barac Nemet. Na saslušanje u zgradu gradskog poglavarstva zastupnici mjesne hrvatske samouprave očekuju što veći broj birača.

FÍCÉHAZ – Prethodni tjedan od prve nedjelje došašća, u Pomurju su na mnogim mjestima organizirane radionice izrade adventskih vijenaca. U fícéhaskoj osnovnoj školi u okvirima kružoka vještih ruku izrađeni su razni vijenci s pomoću učiteljice Marije Lang.

SUMARTON – 25. studenoga skupila su se djeca i roditelji u seoskom domu kako bi se pripremili na iščekivanje Božića. Izrađivali su se vijenci aranžmani i pjevale su se božićne pjesme.

Hrvatski ljetopis

Andi Novosel na književnoj tribini u Pečuhu Gradišćanskohrvatski pjesnik među Hrvatima u Pečuhu

Gost književne tribine u pečuškom Hrvatskom klubu Augusta Šenoe 16. studenoga bio je gradišćanskohrvatski pjesnik iz Austrije Andi Novosel. Književne tribine u tome klubu

tradicijska su koja postoji otkada postoji i Hrvatski klub, a tomu je uskoro 25. godina, i kroz njih su se prošetala najznačajnija imena hrvatske književne scene, koja stvaraju na hrvatskom jeziku i u matici i u hrvatskoj dijaspori. 16. studenoga Organizatori Hrvatski klub Augusta Šenoe i Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Pečuhu pozvali su u goste prvi put jednoga gradišćanskohrvatskog pjesnika iz Austrije, pa je voditelj književne tribine Stjepan Blažetin njegov dolazak ocijenio pomalo u šali, a s ozbiljnim izrazom lica „povijesnim”. Koliko malo znamo jedni o drugima i koliko malo znamo o poeziji, njezinoj snazi, te o mogućoj ulozi manjinskoga pjesnika i njegova pisma u očuvanju nacionalnog identiteta. Uvjerili su se u to malobrojni posjetitelji Hrvatskoga kluba koji su odista mogli uživati u svakome pročitanoj stihu, izgovorenoj riječi, misli.

Andi Novosel rođen je 1. prosinca 1948. godine u južnogradišćanskoj Novoj Gori (Neuberg). Nakon pučke škole u rodnom selu, završio je trgovačku školu. Bavio se raznim poslovima, da bi uz rad maturirao u takozvanoj Radničkoj srednjoj školi. Godine 1978. upisuje studij prava i trgovačkih znanosti, a 1980. prekida ga. Bio je tajnikom Hrvatskog akademskog kluba u Beču. Danas je slobodan novinar, bio je i suradnik dugi niz godina hrvatskog uredništva gradišćanskoga ORF-a, živi i radi u Beču. Objavljuje pjesme i kritičku prozu. Zastupljen je u antologijama Ptići i slavuji (1983.) i Österreichische Lyrik und kein Wort Deutsch (Austrijska lirika bez jedne nimške riči, 1990.). U izdanju Založbe Drava 1994. izašla mu je prva knjiga pjesama pod naslovom Pohota, o kojoj je bilo riječi na književnoj tribini u Hrvatskome klubu Augusta Šenoe.

Karakterističan početak „pit ili ne pit”, „biti ili ne biti”, pitanje o smislu života, o tome kako sve počinje i kako sve završava. Govoreći o gradišćanskohrvatskome pjes-

ničkom iskazu, Stjepan Blažetin je naglasio njegovu prosvjetiteljsku i pedagošku koncepciju i u prošlosti i danas, a ona je nazočna i u pjesmama Andija Novosela, ali na jednoj višoj pjesničkoj i estetsko-umjetničkoj razini. Oporo je to i teško, sumorno pjesništvo koje je povremeno ublaženo dubokom ironijom i u kome pjesnik ne teži uspostaviti sklad, već naznačuje kaos i izgubljenost svijeta kroz egzistencijalna pitanja koja dotiču i postojanje hrvatskog bića, jezika na gradišćanskim prostorima i njegove uloge danas u životu gradišćanskih Hrvata. Kakve li zanimljivosti, kaže Andi Novosel, kako je Chicago glavni grad Gradišćanaca.

Knjiga i njezino postojanje veoma je važna stvar, naglasio je pjesnik, koji kaže kako jedva ima prostora gdje može objavljivati pjesme, a matična domovina za poeziju iz dijaspore i njezine pjesnike uopće nema sluha. Privatni izdavači pogotovo, jer ona nije tržišno isplativa. Stoga je manjinski pjesnik, u ovome slučaju gradišćanskohrvatski pjesnik, po Andiju Novoselu, osuđen kao i njegova narodnost, jezik, kultura, pisanje da živi i da se kreće u jednom uskom krugu koji Novosel veoma provokativno, ali sasvim točno naznačuje kao „geto u getu”.

Prvu pjesmu u svojoj zbirci intrigantnog naslova „Pohota” napisao je na njemačkom jeziku. Hrvati su Kroboti.

Kako uloviti tokove svakidašnjeg života i onaj dio koji čovjeka vodi k stvaranju. Tamburica je danas produkt jednoga baroknog svijeta koji je na izmaku, nedostaje društvena angažiranost bez patosa koji karakterizira i manjinsku književnost i manjinski „žitak” uopće. Mi još uvijek nismo ušli u postmodernizam iako je globalizacija toliko snažna da nam iz dana u dan postaje jasnije kako mali jezici nemaju šanse, jer i oni umiru kao ljudi.

Kako suvremeni čovjek (Hrvat na ovim prostorima) traži i nalazi svoje mjesto u društvu, koji je njegov identitet, gdje sam ja, što sam ja, mogu li biti barjaktar lažnoga liberalizma i multikulturalnosti ako nisam proživio svoje nacionalno ja i postao svjestan samoga sebe.

Pitanja o sebi, o egzistenciji jesu pitanja koja nisu gradišćanskohrvatska ni regionalna, već su to pitanja o kojima govori svaka iskonska poezija. Pa tako i Novoselova. Andi Novosel traži i stvara nove forme, jer dosadno je izražavati se u istim formama i sadržajima, pisanje je po pjesniku bitka i sa sadržajem i s

novim estetskim formama kao i hvatanje toka vremena. A gdje objaviti napisano, danas je sve češće pitanje za hrvatskoga pjesnika. Gdje je njegova publika, njegovi čitatelji, gdje je recepcija bez koje nema literature, recepciju stvara inteligencija i intelektualni sloj koji je sve tanji i tanji na austrijskim i panonskim prostorima hrvatskog duha i jezika.

Pišući o Andiju Novoselu i njegovoj knjizi pjesama „Pohota”, Nikola Benčić 1996. godine je napisao: „S nekom vrstom jezične šake, jadovitom zdvojnošću naš pjesnik kani zdrmati, upozoriti na nešto, pozvati: Ne daj se! Nekate se prodat!, ar će nas drugačije vrag zet.”

Trenutak za pjesmu

Andi Novosel

mora

jezik si iščem med tudjimi riči
svaki dan se kopam kroz
zahitanu prošlost
kulturnih, pozabljenih otpatkov,
ne poznam ga
iz rodnoga lista
školskoga žitka

samo gluho odziva uho
dinstva
zvuk materinskog jezika
sve moje svidodžbe su svidoki
druge stvarnosti
živim ju – s mojom kožom
nosim ju na sajam prez sramote
ku sam dok pametim
prevladao – i moram
prevladat u sanjarski bitka

Otvaranje Hrvatskoga narodnosnoga muzeja Koreni

Brigovićeva ostavščina u Plajgoru

U susjedstvu Kisega su tri naša sela na kupu: Prisika, Hrvatski Židan i Plajgor. Školnika, grafičara, slikara i kolekcionara starih dugovanj Lajoša Brigovića jednako vežu simo spominki, koreni, svakidašnjice. Čestokrat se vozi na bicikljinu fotografirajući, spašavajući prošlost objektivom, potom pak plajbasom, pemzlicom, ali ako si kakov kusić najdu iz starih časov, i to poberu. Tako su se skupljala stara dugovanja na podu, u komori, štaglju u vlašćem stanu i svenek je imao želju da se to prikda, da se to pokazuje javnosti kot neprocjenljiva vridnost. Lani, u židanski muzej Škoruš zašla djelomično ova orudalja, kipici, namješčaji, predmeti, a uza to je još svenek ostalo dugovanj u njegovom vlasničtvu. U ljeti je Plajgoru ponudjeno da se oblikuje jedna soba, muzej u općinskom stanu, a na otvaranje nismo pravali dugo čekati. Načelnica sela Márta Jancsó-Ury je zahvalila 13. novembra, nedilju, za mašom i hrvatskim programom židanskih školarov, dugoljetnomu nastavniku, penzionistu Lajošu Brigoviću da je ove zadnje tajedne potrošio u Plajgoru pri djelu oko muzeja, koji je od te nedilje postao „most iz prošlosti u sadašnjost i budućnost”. Vince Hergović, dopredsjednik Hrvatske državne samouprave, je ganutljivo govorio o tom kako je teško, a ipak važno sačuvati i u ovom najmanjem gradišćanskom selu jezik i hrvatsku svist, a da će ova mala hižica s kulturnimi i duhovnimi vridnosti pokazati u ta smir. Kada je Lajoš Brigović perizao

hrvatsko-ugarske pantlike pri vrati sobe, muzeja Koreni, židanski farnik Štefan Dumović je blagoslovio kolekciju i predao prostoriju narodu. Čudami su bili došli i iz susjednih sel, a znatiželjnih pogledov je bilo već nek dost. Ormari, lončići na njih, stari uokvireni kipici pokojnih Plajgorcev, Plajgorkov, narodne nošnje, šblot, zipka, hrvatski kalendari, molitveniki, čislo, zipke, zrcalo, očalji, različiti pribori negdašnjega seoskoga žitka su jedan za drugim ovde pozabljeni dahi prošlosti. Stol i klupi su u kolekcionaru zbudili i čuti i spominke: – Četiri ljet sam nek imao, ali nato se dobro spomenem kako smo na ovom stolu ruli šestimi braća pak sestre kada smo u 32. ljetu zgubili našu mat – mi je rekao Lajoš Brigović, ali sam svidočena, svaki predmet, svaki kusić znaju komentirati otkud je, čiji je bio, za što su ga hasnovali, a i zašto mu je nek tako drag. – Od čistoga srca s ljubavlju sam doprimio sve simo, prez ijednoga filera. Gvišan sam da će Plajgorci uprav tako merkati na ovo sve kot i Židanci. A ja sam bio svenek za naša tri sela i veseo sam da će svako naselje imati vri-jeda svoj muzej s velikimi vridnosti. I ove riči darovatelj sprohadja i konkretnimi peldami. Pokaže mi svadbeni rubac Plajgorca Lasla Bucolića iz 1878. ili fotoalbum s kipici familije Blazović, a to su pak na vist da će se napraviti muzej u Plajgoru skupadonesli sami selčani. Svi se ufaju da neće ova volja za ponudjenje zaspati i muzej će se u budućnosti proširiti, obogatiti još brojnimi vridnosti ke će biti na najboljem mjestu ovde, u općem poštovanju ter vlasničtvu male zajednice.

-Tiho-

Pinokio

Tko nije čuo i vidio već i na filmskom platnu, ili pročitao u osami svoje sobe priču o lutku dugoga nosa koji mu je rastao i rastao jer je stalno lagao. Drvodjelac Geppetto i Pinocchio. Lutka koja oživi iz komada drveta jer je voljena, i krene radoznavo i naivno u svijet pun izazova. Najmlađi ljubitelji Hrvatskoga kazališta u Pečuhu 24. i 25. studenoga imali su priliku susresti se s Pinokijem u izvedbi glumaca mostarskoga Lutkarskog kazališta, koje je ovu predstavu postavilo na svoje daske 2002. godine u povodu 50. obljetnice svoga postojanja. Redatelj Zvonko Festini s glazbom Davora Grzunova, stihovima Margite Antauer-Buba, s lutkama koje igraju Marta Haubrin, Ivan Nevjestić, Tibor Oreč, Dragan Pezelj, Anela Planinić, Jadranka Popović-Miljko, Ivana Radić i Petar Šurlaković željeli su, kako to proizlazi iz mota predstave, „kroz gudure neiskustva i neprilika u prostore svjetlije sutrašnjice” odvesti djecu i one malo starije pa i Lutkarsko kazalište iz Mostara koje u skoroj budućnosti predviđa zajedničke projekte s hrvatskim kazalištarcima iz Pečuha.

Predaja nekretnina u vlasništvo HDS-u

Na sjednici održanoj u četvrtak, 24. studenoga, santovačko zastupničko vijeće prihvatilo je tekst ugovora između Santovačke samouprave i Hrvatske državne samouprave, kojim se zgrade Hrvatskog vrtića, osnovne škole i učeničkog doma bez naknade predaju u vlasništvo HDS-u. Podsjetimo da je temeljem zakona o pravima nacionalnih i etničkih manjina iz 1993. godine, HDS potaknuo preuzimanje santovačke ustanove na održavanje, koje je Santovačka samouprava prema zakonskoj obvezi predala. Prema tom ugovoru o predaji ustanove i daljnjoj suradnji, sklopljenom 30. lipnja 2004. godine, santovačka se samouprava obvezala da će bez naknade predati i vlasništvo nad nekretninama, što će biti uokvireno novim ugovorom. Prema prihvaćenom tekstu ugovora, koji treba potvrditi i Skupština HDS-a (koja će o tome raspravljati na idućoj sjednici u prosincu), vlasništvo nad zgradama santovačke škole, vrtića i učeničkog doma predaje se sve dok u njima djeluje hrvatska obrazovna ustanova. U protivnom je HDS obvezatan vlasništvo nad nekretninama vratiti santovačkoj samoupravi. Treba naglasiti da vlasništvo nad zgradama održavatelju daje veće mogućnosti za razvijanje školskih zgrada putem raznih natječaja.

PETROVO SELO – Ženski zbor Ljubičica predviđa po svoji nastupi gusti decembar. Jur 3. decembra će se začeti „naporni“ misečni program s gostovanjem zagrebačkoga koruša *Desiderium*, koji će skupa s domaćim zborom i sambotelskimi jačkarima Koruša sv. Cecilije koncertirati u subotu uvečer u mjesnoj crikvi. Drugi dan Petrovišćanke i njeve goste ćemo imati priliku čuti i u Sambotelu na adventskom koncertu gradske Hrvatske manjinske samouprave ter zbora *Djurdjice*. Nedilju, 11. decembra, Ljubičica, skupa s folklorai Gradišća, pozvana je u Budimpeštu na petrovisko otpodne kao gost XII. okruga Hrvatske manjinske samouprave, na čijem čelu je Lajoš Škrapić. Tajedan dan kasnije u nedilju (18. XII.) jačkarice će razveseliti stanovnike Doma starih u sambotelskoj Gagarinovoj ulici. Utorak, 20. decembra, će pjevačice nakinčiti božićni program u ugarskom selu Sorokpolányu, a drugi dan će jačiti i za svoje ljude u Petrovom Selu, za približavajući svetak.

Kiseške slatke i žufke brige

Štartalala je dopunska škola s hrvatskom nastavom od 26. septembra u gimnaziji Nikole Jurišića ter u sjedišću Hrvatske manjinske samouprave. U gimnaziji šestimi se uču po hrvatski tajedno u četiri ure ter imaju i nadovezajuće predmete kao književnost, povijest, zemljopis, komunikacija, gramatika, jezične vježbe. Podučavaju ih Matilda Bölc, profesorica hrvatskoga jezika na sambotelskoj Visokoj školi, ter mlada kolegica, takaj rodod iz Hrvatskoga Židana, Marija Kircknopf. Ona je stekla diplomu hrvatskoga i nimškoga jezika u Sambotelu ljeta 1999., i predaje nimški jezik u sambotelskoj sridnjoj Stručnoj školi. Po nje riči, gimnazijalce iz Petrovoga Sela, Hrvatskoga Židana i Kisege svakako treba orijentirati prema polaganju jezičnoga ispita. Kako je još rekla, učiteljski zbor u ovoj ustanovi pozitivno stoji prema podučavanju hrvatskoga. Osnovnoškolare u dvi grupe svake subote podučavaju židanske školnikovice Marija Sabo i Tereza Bušić. Manjinsko tijelo na koncu školskoga ljeta organizira i plaća jednodnevni izlet u Zagreb svim pohodnikom hrvatske nastave u spomenuti škola. Zastupništvo Hrvatske manjinske samouprave veseli se k tomu da je konačno moglo pokrenuti hrvatsku školu u specijalnoj formi, ali nastavlja se i jezični tečaj odraščeni, kojega je lani začelo 20 najavljenikov, pod peljanjem učiteljice Undanke Marije Fülöp-Huljev. Oni idu dalje u materijalu ter tajedno su skupa u učnji dvi ure. Za gimnazijalce i osnovnoškolare nedavno su dospili udžbeniki, koji su financirani od Hrvatske manjinske samouprave, ali po riči dopredsjednika manjinskoga tijela Šandora Petkovića, to je još slatka briga samouprave. Medjutim, u neki pitanji ni ova samouprava ne more biti prez skrbi. Poznato je da je kiseški koruš ostao nedavno prez peljača, zato nisu nastupili ni na ovoljetošnjem Hrvatskom danu. Zborom *Zora* dosad je dirigirao Mirko Berlaković iz Velikoga Borištofa, a za njegovu marljivost, trud i djelo samo zahvaliti moru u dotičnom varošu. On i nadalje

Jezični tečaj odraščeni se nastavlja

ostaje u Kisegu kao kantor, ali u budućnosti hitno je tribi najti stručnjaka ki bi preuzeo odgovornu, a nimalo laku zadaću zborovodje. Prilikom posjeta peljajućega ministra Ureda premijera Pétera Kissa u Kisegu, su obećani pinezi za hrvatsku crikvu, no potribna materijalna sredstva će vjerojatno dospiti samo dojdueće ljeto. Uza to plani za funkcioniranje crikvenih turmenih ur su jur odobreni i svi se ufaju da će kazaljke vrijeda miriti točno vrime. Predsjednik kiseških Hrvatov Karol Meršić je gizdavo povidao da krajem oktobra prvi put su sudjelovali na sajmu Orsolje, kade su se predstavile u varošu živeće manjine, prvenstveno u kuhnji. Pekli su se vrtanji, šudljice ter se je obraćalo i prase, koje će kljetu biti veće, po šalnom običanju kiseških Hrvatov. Oni su pretekli u još jednom pogledu sve Hrvatve, jer već sada znaju da će naredno ljeto prirediti Hrvatski bal 11. februara, subotu, na kom će nastupiti HKD „Veseli Gradišćanci“, a za zabavu će svirati petroviski Pinka-bend.

-Tiho-

Mišani zbor Zora trenutačno je prez dirigenta

U Kisegu se ufaju da će turmene ure hrvatske crikve vrijeda kazati točno vrime

Židanci kod prijateljev u Mrkoplju

Samouprava i kulturna društva Hrvatskoga Židana su stupili u kontakt u majušu ovoga ljeta s općinom Mrkopalj u Hrvatskoj. Ta misec kod nas je gostovao crikveni zbor, pod peljanjem časne sestre Terezije Posavec. Koruš iz stare domovine je jako oduševio naše stanovnike, i zatim u balu su se sprijateljili domaćini i gosti. Na drugi naš susret nismo pravali dugo čekati. U subotu, 5. novembra, jutro smo se otpravili u Mrkopalj, ali smo prlje toga stali još u Zagrebu, nismo mogli izostaviti da ne pogledamo znamenitosti, crikvu sv. Marka, Jelačićev trg pak smo malo skočili i na pijac. Za kratkim razgledanjem glavnoga grada Hrvatske sjeli smo ponovo na autobus i otpodne oko tri ure smo zašli u Gorski kotar. Suprot godine naš prijem je bio jako topao, domaćini su nam nukali kolače i žganoga i bilo je ganutljivo ponovo viditi jur poznata lica. Malo smo počivali kod domaćinov i pobrali par korisnih informacij o Mrkoplju, koji ima kih 1200 stanovnikov. Oko sela su samo brigi dokidob nek ljudski pogled more dospiti. U zimi tamošnji žitak se vrti oko skijanja, ovde se najdu poznata skijališća i izletišća Hrvatske. Ljudi živu od šumarstva i djelaju većinom u industriji driva, ali čudami idu za poslom u Rijeku, onde pohađaju sridnju školu, fakultet. Na prijateljskom večeru domaći školari su otvorili program s kratkim igrokazom i s modernimi tanci. Pred našim nastupom je sve nazočne pozdravio židanski prvak Štefan Krizmanić, a ovom prilikom su od njega mogli čuti i opširnije o našem selu. Folklorni ansambl Čakavci je predstavio Polkicu, Gradišćanske tance, Medjimurski ples, Valpovačko kolo, dokle na kraju smo izveli Bunjevački splet. U medjuvrimenu je zajačio, istina s manjim brojem, Mišani zbor Peruška Marija. Tamburaši

Židanski bečari i člani omladinskoga sastava Žice su oduševili publiku

Židanski bečari, s omladinskim sastavom Žice skupa su pratili muzikom folklorša, a i samostalno su svirali iz svojega bogatoga repertoara. S nami skupa je putovala i profesorica, pjesnikinja Matilda Bölcs ka nije samo citirala svoje pjesme nego je govorila i o gradišćanskohrvatskoj povijesti. Na kraju kulturnoga večera skupa smo si zajačili i zatancali s gledatelji, a zatim je mrkopaljski načelnik Ivan Butković izgovorio riči zahvale. Naši bečari su se kasnije zajedno brinuli s mjesnim sastavom Češeri za zabavu. Domaći su muzičari za prvu pjesmu izabrali Thompsonovu melodiju *Lijepa li si*, koju su svi ljudi s velikim oduševljenjem pjevali, a nam se je činilo da čujemo drugu hrvatsku himnu. Druženje je duralo do rane zore. U nedilju su svetu mašu skupa oblikovali župni zbor crikve Majke Božje Žalosne u Mrkoplju i naši jačkari, a na kraju crikvenoga obreda se je začula gradišćanska himna, koju su za ovu priliku naučili mjesni pjevači. Rastanak je i ovput bio težak, ali znamo da će brzo odletiti naredni miseci, a u februaru zopet su pri nas prijatelji da pogledaju naš novi kazališni komad ter da s nami skupa svečuju na židanskom Hrvatskom balu. Naš povratni pohod slijedi kljetu u majušu.

- Petar Horvat - (Tiho)

Foto: Petar Hutter

Šetnja u Zagrebu

KOLJNOF – Sjednica Društva gradišćanskohrvatske mladine u Ugarskoj se održava 9. decembra, petak, u 17 uri u koljnofskom kulturnom domu. Zastupnici svih gradišćanskih sel će ovput moći predstaviti svoje prijedloge u svezi s omladinskim djelovanjem u Gradišću, i kako se očekuje, pred modificiranjem stoji i statut omladinskoga društva. Ov sastanak gradišćanske mladine je ujedno i priprema za generalnu sjednicu na koj će se odibrati novo peljačtvo organizacije. Kako je poznato, dosadašnja predsjednica Društva Ingrid Klemenšić se je odrekla svoje funkcije još u ljeti, na omladinskom taboru u Prisiki.

KOLJNOF – Folklorši iz hrvatskoga naselja Gračana jur duga ljeta njeguju prijateljski kontakt s Koljnofci. Ovoljetošnje njevo gostovanje je vezano ne samo za Koljnof nego i za Šopron. Subotu, 10. decembra, uvečer u 18 uri nastupit će na adventskom koncertu šopronskih Hrvatov, u crikvi Svetoga Duha. Za službenim programom slijedi druženje u koljnofskom restoranu Tercia. U nedilju će gosti iz Hrvatske svojim jačenjem polipšati svetu mašu u Koljnofu.

HRVATSKI ŽIDAN – BUDIMPEŠTA – Kazališna grupa Hrvatskoga Židana nastupa na ovoljetošnjem teatarskom sastanku narodnih grup kojega organizira Javna zaklada za nacionalne i etničke manjine u Ugarskoj. Židanci će u kazališću Thália predstaviti 4. decembra, nedilju, početo od 15 uri komediju Joška Weidingera, pod naslovom *Čarli u kaos*.

KOLJNOF – U ovom naselju jur po tradiciji Seoska samouprava i Koljnofsko hrvatsko društvo pozove zrelije stanovnike sela na adventsko spravišće 9. decembra, petak, u mjesni kulturni dom. Po informaciji načelnice Marije Pilšić, u selu je trenutačno oko 300 ljudi iznad 62 ljet starosti. Koljnofska društva će svoje gledatelje obdariti s kulturnim programom. Gosti će biti pogošćeni, a dobit će i male dare.

ŠIKLOŠ – U organizaciji šikloške Hrvatske samouprave i Ženskoga pjevačkog zbora „Semarkuše”, u šikloškoj Franjevačkoj crkvi na drugi dan Božića, 26. prosinca, održat će se tradicionalna božićna sveta misa na hrvatskom jeziku uza sudjelovanje spomenutoga pjevačkog zbora.

Sumarton – Donja Lomnica

Kulturno-umjetničko društvo iz Sumartona iduće godine će slaviti desetu obljetnicu svoga postojanja. Društvo tijekom jednog desetljeća steklo je ugled u Međimurskoj pa i Varaždinskoj županiji. Preko veza Zavičajnoga društva Međimuraca više puta je dospjelo i u Zagreb gdje se njegov glas dalje širi. Pjevači, plesači, tamburaši pa i puhači nastupali su već u mnogim mjestima po Hrvatskoj, i svaki je nastup donosio nova poznanstva. Tako je došlo i do upoznavanja s kulturnim društvom Donje Lomnice blizu Zagreba. KUD Nova Zora iz Lomnice prvi put je nastupio u Sumartonu tijekom ljeta, na proštenje na dan sv. Antuna, predstavili su se sa samostalnim programom. U jesen na Vojkove dane, koji su se održavali u Donjoj Lomnici, bili su pozvani članovi KUD-a Sumarton. Predsjednika Jožu Đurica i „Sumartonske lepe dečke“, tamburaše i voditelja Žolta Trojka dočekali su domaćini: predsjednik Društva Mišo Jakonić i tajnica Zlatica Krznarić.

Na priredbi su nastupili: KUD Kupljenovo, KUD Pleso, KUD Bukevje, domaće društvo i sumartonski tamburaši. Na toj svečanosti sumartonsko društvo uspostavilo je veze s gostujućim skupinama, pa je bilo riječi već i o mogućim nastupima. Sumartanci su se upoznali s Donjom Lomnicom, gdje su pogledali Bedekovićev dvorac i novi kulturni dom, koji se upravo obnavlja i dograđuje, zbog čega KUD Sumarton nije mogao nastupiti s cijelim repertoarom na Vojkovim danima.

MARTINCI – Šeljinska mikroregija putem natječaja od Ministarstva unutrašnjih poslova dobila je novčana sredstva za financiranje raznih programa u vrtićima svoje mikroregije. O nadnevku (datumu) i mjestu priredaba odlučile su voditeljice vrtića. Programi su počeli 1. rujna, a završavaju 31. prosinca. Niz događanja počelo je u šeljinskom vrtiću gdje je bio održan športski dan. Zatim u Vajslovu dan jabuka. U listopadu djeca iz svih vrtića posjetili su u Budimpešti Camponu, a početkom studenog u Gilvanu održan je dan Roma. U martinačkome dvojezičnom vrtiću 16. studenog održan je narodnosni dan. Priredbi je nazočilo 16 odgajateljica iz vrtića šeljinske mikroregije. Goste je pozdravila voditeljica vrtića Vera Kovačević. Zanimanje s kojim su se mališani srednje i velike skupine martinačkog vrtića predstavili, vodila je Judita Ivanac Kovačević, a tema mu je bila jesen. Gosti su mogli uživati u pjesmicama, brojalicama i živahnim igrama, a na kraju u dramtiziranju priče Djed i repa. Niz događanja nastavlja se u Šeljini početkom prosinca kada počinje program „Mozgás-kotta“, a završava programom „Veronika zene projekt“.

Tjedan gradišćanskih Hrvata u HOŠIG-u

Jolanka Nađ F. i
dr. Ernest Eperjessy

Kako pri otvaranju Tjedna gradišćanskih Hrvata ravnateljica Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i đakčkog doma Marija Petrić reče, u zadnjih nekoliko godina uobičajilo se predstavljanje pojedinih regija, županija u kojima obitavaju Hrvati. Ta inicijativa umnogome pridonosi da učenici i djelatnici naše budimpeštanske odgojno-obrazovne ustanove što bolje upoznaju bogatstvo kulturne baštine svojih predaka. Do sada su se predstavili baranjski, bački i pomurski Hvati.

U prepunome školskom predvorju, među posebno pozdravljenim gostima bili su predsjednik Hrvatske državne samouprave dr. Mijo Karagić, veleposlanik Republike Hrvatske u Budimpešti dr. Stanko Nick sa suprugom Mirjanom, II. tajnica, konzulica Melinda Adam, dopredsjednici HDS-a Katica Koncer i Čaba Horvath.

S golemoga transparenta pozdravljali su nas stihovi Lajoša Škrapića „Braćo moja, rasijana med narodi“. Postavljene vitrine s izloženom gradom – narodna nošnja, molitvenici, književna i udžbenička izdanja, razna pisana svjedočanstva, zemljovid hrvatskih sela u Gradišću i oko njega – nagovještavale su kulturno-povijesnu baštinu, odnosno značenje Tjedna održanog od 14. do 21. studenoga.

Nakon kulturnoga programa, stihova Matilde Böles „More i gitara“ u izvedbi uč. 11/b razreda Klauđije Šuhajde, odigrane gradišćanske balade „Tri bijele vile“, pučkih pjesama „Niko mu se ...“ i „Po brižići se trava zeleni“, te „Vankušnoga plesa“ riječ je preuzeo prvi predavač Tjedna dr. Mijo Karagić koji je – čestitajući organizatorima

– održao veoma zanimljiv sat o povijesnim trenutcima i kulturnom bogatstvu gradišćanskih Hrvata koji su, odupirući se asimilacijskim nasrtajima, tijekom pet stotina godina očuvali svoj zavičajni govor i hrvatsku samosvijest. Istaknuo je neospornu važnost pisane riječi koja je imala svoje pregoce kao što su Mate Meršić Miloradić, Augustin Blazović i drugi, dakako, i današnje njihove sljedbenike koji su nastavili stvarati u naslijeđenom duhu, a to su: upokojeni Mate Šinković i Ivan Horvat, te Lajoš Škrapić, Matilda Böles, Timea Horvat i Pavao Horvat. Na koncu je ukazao na sadašnju zdravu integritetnost gradišćanskih Hrvata u opću manjinsku, društveno-političku strukturu i javnost.

Dopredsjednica HDS-a Katica Koncer, kao gradišćanska Hrvatica, ukoliko nas je upoznala sa svojim životnim iskustvima od osnovne škole, preko daljnega školovanja u „našoj gimnaziji“ pa sve do našega vremena.

Sljedeći dan (15. studenoga) bio je posvećen otvaranju izložbe najuglednijih gradišćanskih likovnjaka Jolanke Nađ F. iz Sambotela (rođene u Petrovu Selu) i Lajoša Brigovića iz Hrvatskog Židana (rođenog u Prisiki). Izložbu je otvorio predsjednik Manjinskog odjela Mađarskog etnografskog društva dr. Ernest Eperjessy.

Učenici su s velikim zanimanjem slušali predavanje sveučilišnoga profesora fizike i matematike Lajoša Škrapića, koji je održao „sat pokusa iz fizike“.

17. listopada nije izostala ni „brucosijada“, plesna zabava kojoj su udovoljili članovi sastava „Bevanda bend“, među kojima „tamburaju“ i Gradišćanci.

U povodu otvorenoga školskog dana, 18. studenoga, gosti naše glavnogradske ustanove bili su nastavnici i učenici iz Koljnofa.

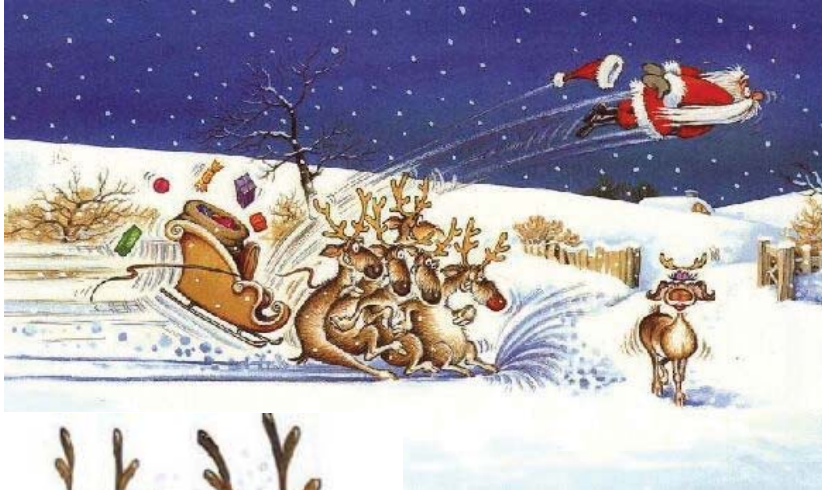
Ponedjeljak, 21. studenoga, bio je zapravo završnica Tjedna, kada je popodne posvećeno satu književnosti, pjesničkom stvaralaštvu Lajoša Škrapića. Lajoš Škrapić govorio je o svome seoskom životu, školovanju i književnome stvaralaštvu, naizust kazujući mnoštvo svojih prijevoda s mađarskog na gradišćanskohrvatski jezik.

Uspješnoj organizaciji i osmišljavanju šarolikoga programa Tjedna gradišćanskih Hrvata uvelike su pridonijele nastavnice Tereza Haklić-Hegedüs i Jadranka H. Geošić, te doravnateljica Valerija Geošić-Lásztoczy.

M. D.

Zanimljivo

Sob – najomiljenija životinja sv. Nikole

noamerički karibu, obični jelen i srna. Žive u velikim krdima po nekoliko tisuća. Zimu provode u tundrama, u proljeće se sele opet prema sjeveru u arktičke šume. Prilikom selidaba plivaju i preko širokih rijeka i jezera. Njihovo debelo, vodonepropusno krzno štiti ih od vlage i hladnoće. Sob može u jednom satu prijeći čak i 60 kilometara.

Zanimljivo je da kod sobova ženke imaju rogove, njima brane mladunčce.

Ako vidite saonice koje vuku devet sobova, onda znajte da se Božić približava.

Nikolin oglas

Kupujem novu, za igračke i darove prikladnu vreću.

Čvrstu, golemu, veliku, najveću ...

Ali trebam i dosta šiba.

Velikih i tanjih, neka se velik snop isplete.

Srebrnih, zlatnih, smeđih ... Svejedno.

Po jednu za svako zločesto dijete!

Tražim i pomoćnika.

Neka se žurno javi tko bi mi u poslu sa šibama pomoći znao.

Šesti prosinca je blizu, a krampusu sam dopust dao.

Već ste mnogo puta vidjeli na slici sv. Nikolu na saonicama koje vuku sobovi, prekrasni jeleni s velikim rogovima. Zna li uopće gdje žive takve životinje? One žive na krajnjem sjeveru Amerike, Europe i Azije. Za ljude u tim hladnim krajevima sobovi su vrlo važni u svakodnevnom životu. Od njih dobivaju mlijeko, meso, maslac i sir. Od njihova debelog, smečkastog ili srebrnkastog krzna i kože prave se odjevni predmeti. Od golemih rogova koji mogu biti dugi 1,5 m i kostiju izrađuju se alati i drugi pribori za kućanstvo. Na pripitomljenim se sobovima može i jahati.

Sobovi se uglavnom hrane pasući mahovinu i lišajevе te brsteći nisko raslinje. Zimi kada ima vrlo mnogo snijega, teško im je doći i do te hrane, moraju dugo kopati papcima da dođu do hrane. Papci, koji su široki, plosnati i račvasti, služe im ujedno kao oruđe i dobar oslonac na močvarnom terenu i snijegu.

Sobovi su nomadske životinje. Najbliži su im srodnici los, sjeverni jelen, sjever-

Iz svijeta životinja

- da lastavice bez hrane mogu izdržati najviše 24 sata, a orlovi mogu postiti čak 21 dan.
- da polarni medvjed ima izvanredan njuh: osjeća mirise na udaljenosti od dvadesetak kilometara.
- da su morski psi izuzetno otporni: mogu preplivati cijeli ocean za tri do četiri dana.
- da jedna vrsta opasne kobre iz južne Afrike može štrcnuti otrov nekoliko metara u daljinu: ako otrov dodirne usnice ili nozdrve, nastane jak otok, a ako dospije u oko – sljepilo.
- da se smrdljivom tekućinom koju izbacuje tvor, da bi držao neprijatelja na udaljenosti, koriste u industriji parfema, u posve maloj količini ova izlučina ima izuzetno ugodan miris.

Nasmij se!**Veličina**

Mali Zoran došao je s tatom u zoološki vrt.

– Tata, koliko su veliki najveći majmuni?

– Pa, tako, mogu narasti i do metar i pol! – odgovori tata.

– Dakle, tako velikih majmuna kao što si ti, tata, nema?

Zlatne ribice

Majka: „Zvonko, jesi li promijenio vodu zlatnim ribicama?“

Zvonko: „Nisam, nisu još ni staru vodu popile.“

Savjet

Janko: „Jurice, Jurice, probudi se! Sanjao sam da je u sobi miš, pa me je strah.“

Jurica (okrene se na drugu stranu): „No, sada sanjaj da je u sobi i mačka, i sve će biti u redu!“

UMOK – Unutar Phare CBC projekta se je začelo djelo za oživljavanje svadbenih običajev u dotičnom naselju. Po riči prvaka sela Attila Horvátha, dojuče ljeta u augustu s trodnevnom priredbom će se stanovnici vratiti u prošlost, sve do 1950-ih ljet, da se predstavlja kako je negda izgledala seoska svadba i pripreme oko nje. Te dane će se zaklati svinja, prosit će se zaručnica, peč će se poharaj, kolač, pripravljat će se dičački oproštajni večer pak cijeli običaj pira. Scenska koreografija svadbe od 12 minut (ples, muzika, kostim) je djelo Agice i Štefana Kolosara iz Unde, a izvest će HKD *Kajkavci*. Osnovni dio za ov projekt je ponudilo diplomsko djelo Ildike Krajčić, ka je sakupljala i obradila svadbene običaje svojega rodnoga sela, ali potrebno je bilo još projti po hiža ispitivati starije ljude ter prik toga je skupadošlo još čuda podatkov. U ov veliki zgoditak priključit će se susjedno selo Hečka (Hegykö) s otvaranjem biciklističke sezone i kulturne priredbe u koj će se prikazati skupna sudbina susjedov na obali Niuzaljskoga jezera. Dvi općine su i pod tim naslovom nutradale naticanje koje će s već milijun forintov podupirati Europska unija i koje će se ostvariti uz veliko turističko zanimanje. Medjutim, gradišćanska javnost uprav tako nestrpljivo čeka umočku svadbenu prezentaciju.

UMOK – Samouprava sela nedavno je dobila na naticanju od Savjeta za razvoj ove pokrajine 48 milijun forintov za obnovu cestov na području odmara lišća. Uza to 3,5 milijun forintov je dobiveno i za minjbu oblokov i vrata u mjesnoj čuvarnici. Trenutačno 28 dice pohadja ovu ustanovu u koj imaju dvi odgojiteljice i dvi tetke, ali nažalost još nije upeljan hrvatski odgoj, suprot čega znamda ne bi protestirali ni roditelji ni seosko peljačtvo.

UMOK – Ljeta 2002. je predana Seoska kuća, u koj se priredjuju i različite izložbe. Po informaciji Zsuzsanne Buzás-Horváth, peljačice toga stana, na protuliće se očekuje ponovo jedna izložba u koj će se prikazati narodne nošnje obale Niuzaljskoga jezera. Lutke će biti obličene u ugarske, nimške i hrvatske narodne nošnje, a posebno će se predstaviti svetačna i svakidašnja ženska i muška pratež, karakteristična za ove kraje.

Prijateljske veze Tukulja – Prečko

Prijateljske veze između grada Tukulje i zagrebačkog naselja Prečko traju već desetljeće, a one se temelje na plodnim vezama dviju osnovnih škola, tukuljske osnovne škole i Osnovne škole Prečko. Kako nas je izvijestila predsjednica Hrvatske samouprave grada Tukulje Zorica Babić Agatić, 18. studenoga u Prečkom su boravili nastavnici i učitelji iz tukuljske osnovne škole na čelu s gradonačelnikom Tukulje, ravnateljem škole i predstavnicima Hrvatske samouprave, kako

bi u svečanim okvirima potpisali sporazum o prijateljstvu i suradnji dviju škola. Suradnja je bila plodna i do sada, ali je ona sada i potpisivanjem ovoga sporazuma stavljena na višu razinu. Česti su međusobni susreti i razmjene učenika, dva puta godišnje. Tukuljska osnovna škola velika je ustanova koju pohada 800-ak učenika od kojih njih 80-ak uči hrvatski kao materinski jezik. I do sada su prijatelji iz Prečkoga pomagali nastavu hrvatskog jezika u Tukulji, bilo da su djeca boravila u Zagrebu, na Jadranskom moru ili u zajedničkim učeničkim taborima na Balatonu. Osamnaestoga listopada bio je Dan osnovne škole Prečko i obilježavanje 35 obljetnice postojanja škole. Dan su obilježila i športska natjecanja kojima su sudjelovali i tukuljski učenici. Dogovoreni su novi susreti na proljeće 2006. godine u Tukulji, jer će se tada slaviti 30 godina postojanja sadašnje školske zgrade. Hrvatska samouprava grada Tukulje potpomaže nastavu hrvatskog jezika u mjesnoj školi i održava plodne veze s hrvatskim pedagogima koji tamo rade, kazala nam je Zorica Babić Agatić.

Šikloš

„Semarkuše” u Zagrebu

U Zagrebu su 24. studenoga boravile članice Ženskoga pjevačkog zbora „Semarkuše” iz Šikloša, sa svojim gajdašima Andorom Véghom i Anitom Tomaković na promociji CD-izdanja „Ružice majska, diko nebeska. Marijanske i hodočasničke pučke pjesme”, nastalog uz obilježavanje 20. obljetnice postojanja Smotre folkloru u Metkoviću i petu obljetnicu održavanja Večeri marijanske pučke pjesme u sklopu Smotre u tamošnjoj crkvi sv. Ilije, kojoj od samih početka sudjeluje i narečeni pjevački zbor.

CD-izdanje zove se „Ružice majska, diko nebeska”, što je naslov istoimene marijanske pjesme koju su stoljećima pjevali naši Šokci u nekadašnjemu šokačkom Semartinu i koju i danas pjevaju „Semarkuše”. Posjet Zagrebu i predstavljanje spomenutog izdanja u franjevačkoj crkvi svetišta Gospe Remetske, uza sudjelovanje svih zborova zastupljenih na CD-u, ostvareno je posredstvom Hrvatskog sabora kulture, a gostovanje naših „Semarkuša” i uza svestranu potporu šikloške Hrvatske samouprave i njezina predsjednika Ive Pavića, te pomoć grada Šikloša. Ovaj dvostruki CD sadrži 51 pjesmu, od kojih su tri dio tradicijske kulture i crkvene pučke pjesme šokačkih Hrvata iz Semartina „Zdravo, ružo, svih ružica”, „Čuj nas, majko, nado naša” i „Ružice majska, diko nebeska”. „Semarkuše” su u Zagrebu nastupile uz gajdašku pratnju Andora Végha i Anite Tomaković.

U spomin Ane Milišić-Horvat (1949. – 2005.)

Petrovo Selo se je našlo u dubini tuge i žalosti. Stojimo sada s raširenim rukama mi nemoćni, ostavljeni i gori gledamo, ravno u nebo. Snig ide, a nas je zopet manje ... i vjeruj mi, teško mi je riči izgovoriti ili napisati da Te već nij. Sumljali smo da je Tvoja bolest neobrtna, da ni već najzad puta do zdravlja, ali smo se ufali do zadnje minute, zgodat će se nam malo čudo, i ostat ćeš med/s nami. S boli u duši, suzami u oku smo gledali kakovo strpljenje se shranja u Tebi, kako si se znala pomiriti sa vlašćom sudbinom i kako si se dan za danom sve već otppravljala k svojim pokojnim u nepoznato ter se lučila od svojih, ovde na zemlji. Kad si preminula u svojoj sobici betežnih danov, u krugu svojih najmilijih, još jedno smo dravdošli kako smo ljudi mali i nevažni i kako sve na ovom svitu, tako i ljudski žitak, ima svoj početak i kraj. Nam je i to došlo prerano kad si nas ostavila u svojem 56. ljetu žitka uprav ondan kad su Hrvati u Ugarskoj najglasnije, najsrličnije svečevali u Šopronu. A jug Gradišća se je potopio u gorku bol zavolj Tebe. Zavolj peljačice čuvarnice, zavolj dugoljetošnje odgojiteljice, zavolj angažirane osobe na svakom području seoskoga društvenoga žitka, zavolj odlučne i borbene Hrvatice ka je vik znala kamo stati kad je išlo za rič materinsku ter za narodnosni

opstanak, zavolj zvanaredne jačkarice ka je bila otprta knjiga glede hrvatskih i ugarskih pjesam, zavolj pisateljice, rimurezbara, zavolj marljive sakupljačice seoske vridnosti, zavolj žene i matere, zavolj ČLOVIKA, obavezno s velikimi slovami. Sve si to bila Ti u jednoj osobi, draga naša Nanica, odgojiteljica Pepi(ca). A potareno Petrovo Selo sve je to najednoč nek zgubilo u Tebi. U nami tutnji, žubori zdvajanje zavolj Tebe. I jednostavno nije moguće pobignuti od strahovite čuti nedostatka. Fališ nam u Kossuthovoj ulici, i boli nam što te već nećemo viditi kako dojdeš s bicikljinom domom iz djela k svojim. Prazna nij ni sada čuvarnica, ali Tvoja dica još pitaju za Tebe, Tvoje kolegice još nažgu sviću med stijenami, a pedagoškoj kolektivi Gradišća je žao da već neće moći uživati u Tvojem prekrasnom altu. Bila si preveć skromna za to djelo što si učinila za Hrvate u ovom selu i nigdar za to nisi čekala ni pohvalu ni zahvalu ni od koga. Od 1971. ljeta si bila odgojiteljica u petrovskoj odgojnoj instituciji, a pred četirmi ljeti si prikzela nje peljanje od svoje rođakinje. Živila si za tu malu čuvarnicu, za tu zajednicu, svako, od Tebe napisano, naticanje dobilo je potporu za polipšanje, za djela u toj zgradi. Iznad svoje moći si riktala posle, ali ni u selu se nije odvijala nijedna priredba prez Tebe. Znala si batriti turbone, veseliti se iz čistoga srca, opustiti se kad je bilo za to vrime, i jako je malo bilo med nami onih, ki Te nisu rado imali, poštovali. Zemaljski nalog svoj si obavila, ali Tvoj obraz, Tvoj smih, Tvoj glas ostane vječno med nami, ki Te zabiti nećemo, ne željimo.

Nanica, počivaj u miru Božjem pod petrovskom snižnom dunjom u našem cintiru, a sa svojim brižljivim pogledom iz odzgor čuvaj naše korake, nam predzadnjim Hrvatom ove Pinčene doline!

U zbogomdavanju
Timea Šandorova

ŠIKLOŠ – DONJI MIHOLJAC – Gradovi prijatelji susreli su se i na tradicionalnoj večeri pjesme održanoj u Šiklošu 18. studenoga na kojoj su uz brojne šikloške izvođače nastupile i članice Ženskoga pjevačkog zbora „Semarkuše“ iz Šikloša. Kuriozitet je bio nastup Ženskog sastava violinistica, koje su svoje školovanje završile ili trenutno uče u šikloškoj Glazbenoj školi. Njih dvadesetak svojim nastupom očaralo je sve nazočne, a pogotovo prijatelje iz Donjeg Miholjca, pa su dogovoreni susreti i produblivanje suradnje između Srednje glazbene škole iz Šikloša, Srednje strukovne škole iz Donjeg Miholjca te Gimnazije „Mihály Táncsics“ u kojoj se do prije nekoliko godina predavao i hrvatski jezik.

Izložba dječjih crteža u pečuškom Hrvatskom klubu

Potporom Organizacije hrvatskih samouprava Baranjske županije i Hrvatskoga kluba Augusta Šenoae, u Pečuhu se 30. studenog u galeriji Hrvatskoga kluba Augusta Šenoae s početkom u 17 sati otvara izložba dječjih crteža. Tada će se proglasiti ovogodišnji najbolji mali likovnjaci koji su se javili na raspisani natječaj Hrvatskoga kluba Augusta Šenoae i Organizacije hrvatskih samouprava Baranjske županije. Izložbu će otvoriti Eva Filaković, savjetnica za predškolski odgoj. Izložba se može pogledati do 12. prosinca.

HRVATSKI ŽIDAN – Crikva sv. Ivana Krstitelja od ljeti se kuplje u noćnoj svitlini, a reflektori su pred kratkim fiksirani u odgovarajućoj formi. Izmirene su nove parcele za grobe, oko cimitora je konačno napravljen plot, a oblikovano je i parkirališće.

SANTOVO – Već po dugogodišnjem običaju u vrijeme došašća, u santovačkoj se župi priređuju duhovne pripreme za Božić, koje će se upriličiti u ponedjeljak, 5., i u utorak, 6. prosinca ove godine. Tako će oba dana biti svečane mise na hrvatskom i mađarskom jeziku. Mađarske mise s početkom u 16.30 služit će velečasni János Szabó, župnik iz Balatonalmádija, a hrvatske mise, koje počinju u 18 sati, seksarski župnik, velečasni Ladislav Bačmai.

BAJA – U organizaciji Prosvjetnoga središta „Attila József“ u Baji, u utorak, 6. prosinca u 14 sati priređuje se već tradicionalno natjecanje u kazivanju stihova i proze za hrvatske učenike, a očekuju se učenici iz Baje i okolnih naselja.

PETROVO SELO – Dvojezična škola priređuje Pedagoški dan i konferenciju za gradišćanske ter slovenske učitelje 8. decembra, četvrtak. Kako je rekla glavna organizatorica, direktorica dotične ustanove Edita Horvat-Pauković, na programu je ura hospitiranja u 3. razredu ter na temelju toga minjba iskustav. Uza to predstavnica Ministarstva prosvjete Anna Simon govorit će o daljnimi plani odbora za nastavu, a medjusobno će se upoznati i ravnatelji ter pedagogi gradišćanskih i slovenskih dvojezičnih škol iz Števanovec ter Gornjega Senika.

HRVATSKA DRŽAVNA SAMOUPRAVA

Obavijest

Sukladno odredbama Pravilnika o organizaciji i radu Hrvatske državne samouprave sastanak Predsjedništva HDS-a bit će održan 2. prosinca 2005. (petak) s početkom u 10.30 sati.

Mjesto sastanka: Ured Hrvatske državne samouprave
1089 Budimpešta, Ul. Lajosa Bíróa 24.

Dnevni red:

1. Izvješće o radu Hrvatske državne samouprave za 2005. godinu
(Referent: dr. Mijo Karagić, predsjednik)
2. Financijsko izvješće Hrvatske državne samouprave od 1. siječnja do 30. rujna 2005. godine
(Referentica: Marija Pilšić, predsjednica Odbora za gospodarstvo, financije i nadzor)
3. Prijedlog plana rada HDS-e za 2006. godinu
(Referent: dr. Mijo Karagić, predsjednik)
4. Osnovna načela i smjernice proračuna HDS-a za 2006. godinu
(Referentica: Marija Pilšić, predsjednica Odbora za gospodarstvo, financije i nadzor)
5. Ostala pitanja i prijedlozi
 - a) Prijedlog Ugovora između Hrvatske državne samouprave i Samouprave Santova o preuzimanju nekretnina Hrvatskog vrtića, osnovne škole i đlačkog doma u vlasništvo HDS-a
 - b) Izvješće o radu i financijsko izvješće „Zavičaja d.o.o.“ za 2005. godinu
(Referent: Ladislav Gujaš, ravnatelj)
 - c) Prijedlozi dr. F. Pajrića Skupštini Hrvatske državne samouprave
 - d) Prijedlog odluke o natječaju Hrvatske državne samouprave
 - e) Prijedlozi dr. I. Đuroka

HRVATSKA KRONIKA

7. prosinca 2005. u 13.00 na I. programu
(Repriza: 8. prosinca 2005. u 14.05 na II. programu)

15. obljetnica Koljnofskoga hrvatskog društva
Događaj tjedna u Hrvatskoj
TV-kalendar
Adventske pripreme u Kaniži
Urednik: Ivan Gugan

BUDIMPEŠTA. – U organizaciji Javne zaklade za nacionalne i etničke manjine u Mađarskoj, i ove se godine priređuje Susret narodnosnih (manjinskih) kazališta u Mađarskoj, i to od 4. do 10. prosinca u Kazalištu Thália. Hrvatski manjinski teatar u Mađarskoj na Susretu će predstavljat pečuško Hrvatsko kazalište s komadom Misija: T, nastalim na tekst osječčkoga suvremenog pisca Davora Špišića. Ovu omladinsku predstavu na scenu Hrvatskoga kazališta postavio je u svibnju 2005. redatelj Želimir Orešković. Predstava je nastala kao plod suradnje Hrvatskoga kazališta Pečuh i Ogranka Matice hrvatske u Osijeku, a u njoj glume: Vlasta Ramljak, Nela Kočiš, Petra Grišnik, Stipan Đurić, Slaven Vidaković i Ivo Grišnik. Uz kazalištarce iz Pečuha na Susretu će sudjelovati i Izvorna kazališna družina iz Hrvatskog Židana s komedijom Joška Weidingera „Čarli u kaosu“. Židanci nastupaju prvog dana Susreta, 4. prosinca s početkom u 15 sati.

HRVATSKA SAMOUPRAVA VI. OKRUGA

srdačno Vas poziva na priredbu

„ŽIVE JASLICE“

u izvedbi učenika Osnovne škole Katarine Zrinski iz Serdahela

koja će se održati 10. prosinca 2005. godine
s početkom u 14 sati

Mjesto održavanja priredbe:
Budimpešta, VI. okrug
Terézvároska crkva sv. Terezije
(na križanju ulica Nagymező i Király)

ISPRIKA

Ispričavamo se etnologinji gospođi Ruži Begovac, voditeljici Etnografskog muzeja u Pečuhu, što je u tekstu kolege Marka Dekića Znanstveni simpozij u Budimpešti – „Etnografska istraživanja Hrvata u Mađarskoj“ objavljenom u Hrvatskom glasniku, broj 47. od 24. studenog 2005. godine, u popisu nabranjanja sudionika znanstvene konferencije njeno ime nepažnjom izostavljeno. U nadi buduće suradnje, sa štovanjem.

Branka Pavić Blažetin
glavna i odgovorna urednica Hrvatskoga glasnika

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA: Branka Pavić-Blažetin, tel.: 72/435-416, e-mail: branka@croatica.hu, NOVINARI: Stipan Balatinac (zamj. gl. i od. urednika), tel.: 79/454-614, e-mail: baltinac@croatica.hu, Bernadeta Blažetin, tel.: 93/383-034, e-mail: beta@croatica.hu, Timea Horvat, tel.: 94/315-479, e-mail: tiho@croatica.hu, LEKTOR: Živko Mandić, tel.: 1/256-0765, e-mail: zsviko@croatica.hu ADRESA: 1065 Budapest, Nagymező u. 49. Tel./Fax: 1/269-2811, tel.: 1/269-1974, e-mail: croatica@croatica.hu – ZA POŠTANSKE POŠILJKE: 1396 Budapest, Pf.: 495. OSNIVAČ: Savez Hrvata u Mađarskoj. IZDAVAČ: Croatica Kht. RAVNATELJ: Čaba Horvath. List širi posredstvom Mađarske pošte, na osnovi pretplate na žiroračun: CITIBANK Rt. 10800014-30000006-10612032, redakcija Hrvatskoga glasnika i alternativni širitelji. Pretplata na godinu dana iznosi: 4160.– Ft. List pomaže Javna zaklada za nacionalne i etničke manjine u Mađarskoj. Rukopise, fotografije i crteže ne čuvamo i ne vraćamo. TISKARSKA PRIPREMA, TISAK: CROATICA Kht., 1065 Budapest, Nagymező u. 49.